

OCENE – POROČILA – ZAPISKI – GRADIVO

ANDREJA ŽELE: SLOVENSKA BESEDILNA SKLADNJA Z
JEZIKOVNOSISTEMSKEGA VIDIKA – TEMELJNI POJMI

Samozaložba, 2013, 129 str.

Recenzentki: Mira Krajnc Ivič, Helena Kuster.

Prispevek prinaša nekaj razmislekov ob branju učbenika. Ne gre torej za celovit pregled, čeprav bi delo tako zaradi svoje pomembne jezikoslovne problematike – gre za »temeljne pojme« jezikovnosistemskosti v besedilni skladnji, kot zaradi učbeniške (didaktične) funkcije – avtorica posreduje tematiko v univerzitetnih predavalnicah slovenistom in slavistom (5) – zaslužilo poglobljeno, celovito analizo.¹ Ob tem je hvalevredno dejstvo, da se je avtorica s knjižno objavo svojega univerzitetnega pedagoškega dela javno predstavila in s tem omogočila njegovo presojo.

Kateri so temeljni pojmi in s tem morda tudi področja besedilne skladnje z jezikovnosistemskega vidika? Avtorica izloča 11 tematsko samostojnih naslovnih sklopov: *O besediloslovju – temeljni pojmi*, *Medpropozicijskost v slovenščini*, *Vid in čas v slovenskem besedilu*, *Diateza*, *Konektorji ali besedilna povezovala*, *Deiktičnost v smislu oziralnosti in povratnosti*, *Vežljivost kot besedilni pojav*, *Elipsa ali izpust med glagolsko usmerjenostjo in besedilno soveznostjo*, *Členitev po aktualnosti*, *Besedilna zvrstnost in stilistika na primerih strokovnih besedil*, *Besedilotvorje in besedotvorje (razmerje besedilo – leksika)*. Ostaja vprašanje, ali je problematika navedenih poglavij temeljna (definirajoča) za besedilno skladnjo. Tudi zaradi vsaj navidezne manjše medsebojne koherence posameznih poglavij gre verjetno prej za »temeljne pojme«, ki definirajo posamezna poglavja, drugače – problematika navedenih področij je določena s temeljnimi pojmi iz besedilne skladnje.²

Glede na predstavitev razmerja med jezikovnosistemske (vsebinske) določenostjo in besedilno realizacijo, kar je glede na naslov namen učbenika, je mogoče posamezna poglavja povezati v nekaj vsebinskih sklopov. Med kategorialne lastnosti glagola sodita vid in vežljivost – obe lastnosti v razmerju do besedilne realizacije: vid, kjer gre lahko za zanimivo vprašanje prepletanja slovarske (vidske) in aktualne skladijske (glagolske) kategorije časa, in vežljivost, kjer se v slovanskih jezikih načeloma neizražena potencia glagola izkaže kot temeljno besedilotvorno sredstvo – temeljno v smislu tvorjenja minimalnega (stavčnopovednega) besedila. S to lastnostjo se odpira vežljivost poglavjem o besedilotvornih sredstvih, med katerimi so obravnavana vprašanja konektorjev, deiktičnosti in elipse – povsod gre v izhodišču za realizacijo razmerja v besedilu vključno s praznim mestom,

¹ Da gre za ambicijo avtorice presegati klasični učbeniški pristop, dokazuje navajanje kar obsežnih, tudi tujih virov in literature ob vsakem poglavju, kar je tudi za širšega uporabnika dragoceno; uvodno poglavje ima še *Priporočeno osnovno literaturo*, ki lahko velja za celotno delo. Seveda tudi številne opombe obvestilnega tipa presegajo okvir učbenika.

² O »razpravn[ih] besedilih kot tematsk[ih] poglavj[ih]« piše tudi avtorica v uvodnem zapisu o »namenu učbenika« (5).

elipso. Med neposredno besedilno problematiko sodi členitev po aktualnosti kot tematsko-rematska problematika in medpropozicijskost načeloma tudi kot možnost izrazno-vsebinskega zgoščanja propozicij. Samostojni poglavji sta zadnji dve – *Besedilna zvrstnost in stilistika ...* – naslov usmerja v razumevanje razmerja med jezikokovnosistemsko in besedilno stilistiko, ter *Besedilnotvorje in besedotvorje ...* Vsebinska organizacija učbenika v smislu kakršnekoli tematske povezanosti poglavij, ki bi bila razvidna že iz kazala, bi hitro osmislila izbor člankov in pripomogla k tematski orientaciji.

Na kratko se bomo ustavili ob vidu, vezljivosti in besedilnotvornih sredstvih – tematiki, ki je vezana na besedilno funkcijo jezikovnosistemskih enot, in ob zadnjih dveh poglavjih.

Če poskušamo povzeti obsežno poglavje o vidu in času (29–41), lahko rečemo, da gre za dragocen poskus vzpostavitve razmerja med slovarskim, po avtorici leksikalnim časom – vidom, in besedilnim (skladenjskim) časom, po avtorici »časovnim okvirom«, samo v osebni glagolski obliki, se pravi v stavčni strukturi realizirano kategorijo. Za razliko od vezljivosti sta obe kategoriji morfemsko izraženi, ko gre za vid slovarsko, lahko celo obrazilno,³ in ko gre čas skladenjsko (končniško). Uvodna opredelitev vida kot t. i. absolutnega časa glede na relativni skladenjski čas bi bila zlasti s stališča učbenika dobrodošla, saj v članku lahko pričakujemo razpravljanje o vzajemnem vplivanju in posledično morebitnem spreminjanju definicijskih lastnosti ene ali druge kategorije. – Prav tako z učbeniškega stališča bi bilo potrebno uvodoma jasno ločiti pojem vida kot neke vrste krovni, definicijski pojem glagola (kategorialna lastnost) od vrst glagolskega dejanja⁴ kot lahko tudi besedotvorno pogojene danosti. Vsaj bežno se velja ustaviti ob opredelitvi dovršnosti in nedovršnosti. Tudi če sprejmemo razlago, da »za dovršnik velja 'totalnost, celostnost, omejenost, rezultat',« s stališča vida torej omejenost trajanja glagolskega dejanja, »za nedovršnik 'trajanje, neomejenost'« (29), ne moremo mimo pomena, da se z obliko nedovršnika izraža tudi pomen vidske nezaznamovanosti, pri čemer seveda ne gre za odsotnost ene vidske vrednosti na račun druge, npr. nedovršnik v vlogi dovršnika ali obratno, ampak za nerelevantnost omenjene kategorije. Oblika za nedovršnik je torej dvopomenska: izraža lahko nasprotnost vseh lastnosti, ki jih izraža oblika za dovršnik, poleg tega pa lahko o vidu nič ne pove – glagol izraža samo svoj leksikalni pomen.⁵

³ Zadržek velja seveda za glagolsko pripono, ki je lahko obrazilna, kot vemo, samo v primerih tvorjenega glagola – drugotni nedovršnik – sicer ne, tip *kup-i-ti* : *kup-ova-ti*; slednji s pomenom iztekanja, ponavljanja dejanja.

⁴ Terminološko dvojnico, tudi trojnico, ki jo včasih uporablja avtorica verjetno v prizadevanju po večji obvestilnosti, npr. *aktionsart* (tj. *vrste glagolskega dejanja*) (29), vendar tudi *način glagolskega dejanja*, (*razno*)*vrstnost glagolskega dejanja*, *karakter glagolskega dejanja* (29) – zdi se, da pod vplivom ruskega »harakter dejstvija«; ta pa je dosežena samo v primeru, ko gre za še neustaljen termin, sicer je močta, saj ruši jasnost kot eno izmed temeljnih načel znanstvenega, tudi strokovnega besedila.

⁵ Pomensko tipologijo glagolov, ki so v skladenjski podstavi (glagolskih) zložen, zaznamuje prav doslednost, torej definicijskost oblike za nedovršnik v smislu vidske nezaznamovanosti, tip *dom-o-ljub-o*, *pism-o-noš-a* – *ljubiti*, *nositi* (Vidovič Muha, npr. *Slovensko skladenjsko besedotvorje* 2011, 148).

Vežljivost glagola je tako rekoč središčna lastnost jezika, je jezikovna sposobnost zajeti v jezikovni izraz čas in prostor kot temeljno bivanjsko opredelitev človeka.⁶ V slovanskih jezikih evidentno s svojim slovarskim morfemom – glagolsko pripono, neločljivo povezuje trajanje (procesnost) s prostorom, izraženim skladenjsko s končniškim morfemom s pomenom osebe ali vsega drugega, kar sodi v kontekst prostora. – Andreja Žele kot avtorica *Vežljivostnega slovarja slovenskih glagolov* (2008) zapletenost tovrstne problematike seveda pozna. Skladno z učbeniškim konceptom se je v kratki, sicer zanimivi predstavitvi (83–89) omejila na temeljno opozicijo med glagolsko intenco – slovarsko vežljivostno zmožnostjo glagola – in besedilno realizacijo; ker gre, kot rečeno, za ambicijo učbeniške predstavitve, bi bilo dobro, če bi bilo to razmerje izraženo manj zapleteno. Vsekakor se lahko samo strinjamo z njenim »osnovni/m/ spoznanje/m/, da število udeležencev ni odločilno za število udeleženskih vlog« (85), z drugimi besedami – potencialne vežljivostne možnosti glagola v slovarju niso nujno realizirane v besedilu.

Zanimivo je skupinjenje glagolov glede na sposobnost ustvarjanja vežljivostnih razmerij, v učbeniku predstavljenih tudi v aktualnih besedilnih segmentih. Potrjuje se npr. ugotovitev, da so glagolske sestavljenke, katerih obrazilo je nastalo iz pretvorbe globinskega prislova prostega glagolskega morfema,⁷ vežljivostno siromašnejše od glagola, iz katerega so nastale; namreč eno vežljivostno informacijo, vsaj načeloma, prevzame predponsko obrazilo. V tem smislu gre res za »vpliv predponskega obrazila« na vežljivost (86), kot poudarja avtorica. – Za primer vzemimo samo en tip skupinjenje glagolov z zgledi, vezanimi na »obvezno koreferenco prvega/notranjega/pomenskopodstavnega udeleženca s prvim udeležencem (z vršilec dejanja/nosilec dejanja V/N_a) jedrnega povedka z glagoli samodelovanja, samousmerjanja oz. vzvratnega delovanja, tj. predvsem z glagoli samo(vz) podbude v povedku, ki izpomenskosestavinsko zahtevajo stalno (tj. pri vseh povedkih večstavčne povedi) /ne/tvorno udeležbo izhodiščnega vršilca/povzročitelje/pobudnika [...]«⁸ (87).

⁶ Središčnost glagola kot temeljnega nosilca vežljivostne zmožnosti je samo navidezna, če seveda izhajamo iz stavčnopovedne strukture; oba morfema, značilna za slovanske jezike – glagolska pripona in končnica, sodita med t. i. vezane morfeme. Izhajajoč že iz spoznanj Miklošičevega besedotvorja in njegove členitve tvorjenk na podstavno (s tem tudi obvezno korenisko) samostalniške in glagolske lahko povzamemo, da pomenska razvidnost (glagolske) procesnosti in (samostalniške) statičnosti izhaja iz pomenske (semske) strukture koreniskega dela glagolov oz. samostalnikov.

⁷ Avtorica uporablja zvezo »predložne izpeljanke« (86), kar je škoda, saj ne ustreza dejstvu. Je pa res, da gre za glagolski morfem, ki je včasih homonimni s predlogom, z besedo torej, ki ima slovnično vlogo – izraža podredje, vendar vedno skupaj s končnico. Čeprav je res, da je večbesedno terminološko poimenovanje *prosti (iz)predložni glagolski morfem* okorno, je še posebej zaradi učbeniške naravnosti dela potrebno ohranjati terminološko pomensko razločevalnost. Bolj kot (iz)predložni glagolski morfem bi bil pomensko ustrezen *prosti prislovni glagolski morfem*; seveda pa ne bi nič doprinesel h gospodarnosti izraza.

⁸ Izjemna zahtevnost razumevanja besedila izvira tudi iz že omenjenega kopičenja sicer različno motiviranega, vendar, kot se zdi, istopomenskega terminološkega izrazja kot *prvi/notranji/pomenskopodstavnih udeležencev* ali *vršilec/povzročitelj/pobudnik*. Težko je slediti tudi pomenom glagola kot »samodelovanja, samousmerjanja oz. vzvratnega delovanja, tj. predvsem [...] samo(vz)podbude v povedku«. Če gre za različne pomenske skupine, bi bilo za jasnejše razumevanje potrebno navesti ob vsaki pomenski skupini vsaj po en prototipski zgled.

Zgledi, ki jih avtorica navaja, odpirajo možnost nadaljnje členitve, npr. glede na izraženost prvega (notranjega) udeleženca s povratnoosebni zaimkom se (sebe),⁹ zlasti pa si (sebi), tip *Peter se je odločil, da odpotuje*, ali neizraženost tega zaimka kot *Peter je obljubil (staršem)*,¹⁰ *da se bo poboljšal*; verjetno pa je lahko izraženost udeleženca samo potencialna, tip *Peter (si) je obljubil, da [...], Peter (si) je priznal, da ...* ali, kot navaja avtorica, *Peter je priznal (sodniku)*¹¹, *da [...]*, pri čemer je navedba enega ali drugega tipa dajalniškega udeleženca odvisna od komunikacijske namere tvorca. – Med zgledi bi bilo smiselno opozoriti na tiste, ki omogočajo pretvorbo odvisnika v nedoločnik in/ali predložni (izglagolski) samostalnik, oboje seveda samo v primerih, ko niso relevantne skladenjske kategorije glagola, npr. časa, torej *Peter se je odločil, da odpotuje*¹² – *Peter se je odločil odpotovati*. V zvezi s pretvorbo odvisnika v nedoločnik tudi glede na sicer samo nekatere navedene zglede¹³ bi lahko povzeli, da ta skupina glagolov sodi med pomensko oslABLJENE – potencialna zveza z nedoločnikom. Tretja navedena pretvorba *Peter se je odločil za potovanje* potrebuje pojasnilo, saj odpira vprašanje razmerja med glagolom *odločiti (se)* in *odločiti (se) za*, kjer gre torej še za prosti glagolski morfem. – Za ohranitev prepričljivosti izhodiščne uvrstitve glagolov potrebujejo ti sicer zanimivi zgledi dodatno tipologijo ali vsaj dodatna pojasnila.

Zanimiva in preglednejša so poglavja o besedilotvornih sredstvih – konektorjih, deiktikih in elipsi, pri čemer je mogoče konektorje ali besedilna povezovala (63–73), kot jih avtorica tudi poimenuje, vsaj do določene mere razumeti kot neke vrste nadpomenko drugima dvema. Iz opredelitev kot npr. »[elipsa] spada v besedilno koherenco in posledično tudi v kohezijo, tudi med neke vrste konektorje« sledi, da avtorica izhaja iz navedenega. Na primer v zanimivem poglavju, naslovno vezanim na deiktičnost (73–83) o povratnosvojlilnem zaimku *svoj* in oziralniku *kateri*, je beseda o kohezivno-koherentni funkciji omenjenih dveh konektorjev. »Za skladno celovitost besedila so poleg sporočilno relevantnih vsebin bistvena koherentno-kohezijska razmerja s konektorji«, meni avtorica. Ostaja pa odprta možnost, da si bralec sam opredeli konektorje v smislu deiktičnosti, torej anaforičnosti ali kataforičnosti znotraj bogatega nabora zgledov, še posebej zanimivih v zvezi s povratnim zaimkom *svoj*. – Posebno pozornost je avtorica namenila elipsi (91–101), realizirani v razmerju med usmerjenostjo (intenco) glagolskega dejanja, torej sistemsko (slovarsko) lastnostjo glagola, in njegovimi besedilno realiziranimi udeleženci, natančneje med njegovo »besedilno soveznostjo«. Elipso avtorica razume kot »pokazatelja diatezne zmožnosti jezika« (99), saj je v tej zmožnosti »skrita tudi zunajjezikovna situacija« (92). Beseda je tudi o t. i. »[p]rotieliptičnosti in kvazieliptičnosti v vlogi besedilnih stilemov« (93). Sicer pa je jedro razprave, ustrezno naslovu, vezano na »e/lipso kot odraz besedilne vezljivosti« (94).

⁹ Kolikor seveda gre za povratnoosebni zaimek, ne pa za del leksikalnega pomena glagola.

¹⁰ Glede na avtoričin zapis je dodan oklepaj

¹¹ Velja pojasnilo iz op. 10.

¹² Kot vemo, oblika sedanjika lahko izraža tudi časovno nezaznamovanost; v tem primeru sta obe pretvorbi sinonimni z izhodiščno osebno glagolsko obliko, vendar pri slednji z upoštevanjem pomena prostega glagolske morfema *za*.

¹³ Pretvorbenemu postopku, ki pripelje do zveze osebne glagolske oblike in nedoločnika, ne ustrezajo glagoli kot npr. *priznati*, *izpovedati*, *presenečati*.

Obsežno poglavje je namenjeno diatezi (41–63). Tu naj omenimo samo potrebo po jasnejšem razmerju zlasti do členitve po aktualnosti na eni strani, na drugi pa do tvorbeno-pretvorbene metode; v obeh razmerjih se skrivajo tako jezikovnosistemске kot besedilne možnosti stilistike. – Zelo zahtevna tematika medpropozicijskosti (13–29) sodi z besediloslovnega vidika med osrednje. Avtorica ločuje pet tipov medpropozicijskih razmerij (14–15), ki bi jih bilo mogoče ločiti na dve temeljni skupini, in sicer v besedilu glede na vrednost razmerij, kar pomeni sintagmatsko vgrajenost, torej »vsebinsko podrednost«, ali sintagmatsko vzporednost, »vsebinsk[o] vzporednost«, torej prirednost. Glede na vrste pretvorbene možnosti je torej mogoče ločevati odvisne (podredne) od neodvisnih (prirednih) propozicij, tip *Prihaja Janez, ki ga dobro poznam – Prihaja dobro poznani Janez : Janez prihaja precej nerazpoložen – Janez prihaja. Je precej nerazpoložen*. Pomemben pristop se zdi, da mora pri tej problematiki izhajati iz definirane tvorbeno-pretvorbene postopka, upoštevajoč pri tem po eni strani znotraj sistema vlogo priredja glede na podredje, po drugi pa tudi jezikovnosistemsko in besedilno stilistiko, se pravi, med drugim, členitev po aktualnosti. – Dobro bi bilo doreči tudi v slovenskem prostoru vprašanje soodrednosti in tako zavriniti ali podpreti poskus, ki izhaja iz pretvorbene možnosti v obe temeljni jezikovnosistemski razmerji.

Vprašanja *besedotvorja* in *besedilnotvorja* je avtorica, kot pravi v uvodnem poglavju, omejila na razmerje pogostnosti novejših tvorjenk glede na druge, sistemsko vzorčne tvorjenke¹⁴ in netvorjenke v posameznem besedilnem tipu. Škoda, ker se uvodno obljubljeni »upoštevani[je] triadn[ega] razmerj[a] besedilo – žanr – diskurz« (125), sicer do neke mere pojasnjeno v uvodnem besedilu (9–10),¹⁵ pri nadaljnji strukturalni tipologiji novotvorjenk nekako izgubi, zlasti ker manjka jasna izhodiščna, morda vsaj izvorno iz uvoda lahko citatno prenesena opredelitev omenjenih pojmov z ustrezno gradivno razporeditvijo; te vrste informacija bi bila dragocena, saj ne smemo pozabiti, da gre za učbeniški tekst.

Sicer pa avtorica prihaja do zanimivih ugotovitev o brisanju razlik med »vsakdanjo govorjeno slovenščino« in »knjižno zapisano slovenščino« (128); zlasti sklopi tipa *pica datekap, bar Bikofe, nočindan trgovina, biti mimstvar* ipd. postajajo lahko zaradi svoje spontanosti in živosti sprotna sestavina splošnega »pogovarjalnega« jezika; hitro se tudi pisno uresničujejo, skratka – postajajo lahko del tudi knjižne slovenščine. Novotvorjenke sklopne tipa, ki nastajajo z lepljenjem zaporednih besed, načeloma šele v pisnem prenosniku z zapisom skupaj razvidne kot enobesednice, v govorjenem lahko – sploh ne nujno – z enonaglasnostjo, vplivajo, kot ugotavlja avtorica, »na priložnostno stavo besed v besednih zvezah in stavku« (128), skrat-

¹⁴ Pri besedotvorni morfemizaciji tvorjenk po uveljavljenih jezikovnosistemskih vzorcih je potrebna previdnost: vemo, da gre v primerih kot *ravnal-n-ik, urejeval-n-ik, prevajal-n-ik, dekodir-n-ik* za tvorjenke iz pridevnika, ne pa iz glagola, torej z obrazilom –ik in ne –nik; pridevnik kot nižjestopenjska tvorjenka pa je res nastal iz glagola z obrazilom –(e)ni, npr. *dekodir-ni (stroj) – dekodir-n-ik*.

¹⁵ Zakaj »do neke mere«? Ker avtorica precej abstraktno povzema »neenotna« mnenja »raziskovalcev« zlasti v zvezi z diskurzom nekako v zaprtim krogu: »/D/iskurz /je/ celota diskurzivnih praks v družbi in vključuje sistem različnih žanrov, žanr pa se kot odsev družbeno-kulturnega konteksta zapisuje v strukturalno-pomensko celoto, ki je besedilo; žanr je v najširšem smislu oznaka za tip besedila.« (10) Besedilo kot strukturalno-pomenska celota se glede na žanr loči v smislu družbeno-kulturnega konteksta; celota diskurzivnih praks – diskurz – je sistem različnih žanrov. Kateri sistem?

ka npr. na oblikovanje novih, zapleteno sestavljenih udeleženskih vlog oz. na previdnost tovrstnega sestavljanja, npr. *Poslušal sem Kvatebriga (bend)*, *Ustavil sem se v Mim'grede (kafe)* – v obeh primerih rešuje možno pomensko zadrego tudi jedro zveze (bend, kafe) oz. stavčna stilistika. S stališča morebitne možnosti neposrednega prehoda iz pogovorne, se pravi zlasti govorjene slovenščine v knjižno, bi bilo dobro ločiti problematiko občinoimenskosti od lastnoimenskosti; seveda pa je res, da so vzorci tovrstnih tvorb skupni. Dokumentirani zgledi veliko pripomorejo k predstavi, kakšna je danes zlasti govorjena pogovorna, torej nekknjižna slovenščina.

Precej zapleteno je obsežno poglavje o *besedilni zvrstnosti in stilistiki na primerih strokovnih besedil* (103–125). Izpostavimo naj vprašanja notranje členitve strokovnih zvrsti, se pravi prvin jezikovnosistemske stilistike, dalje vprašanja terminološkosti glagola oz. v zvezi z glagolom odvisnost »stopnje strokovnosti besedil« (115, 116 idr.) od tipa glagolske vezljivosti; zlasti slednje je lahko zanimivo, novo razmišljanje.

Uvodoma predstavlja avtorica neke vrste tipologijo strokovnih zvrsti v najširšem smislu. Če prav razumemo, jemlje strokovno zvrst kot krovni pojem: »V okviru strokovne zvrsti z možnim znanstvenim, poljudnoznanstvenim, in praktičnostrokovnim stilom so v obravnavo vključeni osnovni tipi strokovnih besedil (z obliko-obsegovno in vsebinsko-zvrstno oznako), npr. časopisno strokovno (\check{C}_s), časopisno znanstveno (\check{C}_z), časopisno intervju/komentar [verjetno /] poljudnoznanstveno (\check{C}_i/k_{pz}), knjižno strokovno (K_s), knjižno poljudnoznanstveno (K_{pz} = priložnik).« (103) Predstavljena tipologija izstopa iz uveljavljenega funkcijskega pristopa tako klasičnega jezikovnosistemskega (praškega) kot searlovskega pragmatičnega, saj povezuje npr. searlovsko vplivajnsko vlogo (časopis) s samo informacijsko (znanstveni jezik) ipd. Dobro bi bilo, če bi bila z ustrežno citirano literaturo ali z lastno inovativnostjo členitev bolj utemeljena, zlasti ker iz nje izhaja nadaljnja členitev problematike po istem vzorcu (npr. 111).¹⁶

Ker je, kot rečeno, postavljeno vprašanje glagola in njegove terminološke vloge tako rekoč v središče članka – prinaša namreč tudi nove, zanimive trditve – bi iz avtoričinega lastnega dela, npr. že omenjenega *Vežljivostnega slovarja slovenskih glagolov* (2008), veliko prispeval k jasnosti zapisanega kratek povzetek razumevanja vsaj tistih glagolskih pomenskih skupin, ki so za obravnavo referenčne in na katere se avtorica sklicuje, npr.: »Desno nevezljivi pomensko *specializirani glagoli* (poud. A. V. M.) pa so tipični za terminološko rabo, sicer pa terminološka raba oz. terminološka vezljivost uvaja desno vezljivost z udeleženskim terminom« (115); in dalje: »Desno nevezljivi pomensko *temeljni glagoli* (poud. A. V. M.) pa so tipični za neterminološko rabo, sicer pa neterminološka raba oz. neterminološka vezljivost uvaja desno vezljivost z udeleženskim terminom ali neterminom« (116). Skratka skušajmo povzeti del ugotovitev: desno vezljivi pomensko specializirani terminološki glagol

¹⁶ Brez dodatnega pojasnila je težko sprejeti termine kot *časopisno znanstveno*, tudi *časopisno strokovno*; v katerikoli intepretaciji gre za izključujoči funkciji – objektivno preverljiva obvestilnost glede na vplivajnskost (lahko manipulativnost). Tudi *knjižno strokovno* ipd. je nenavadno, saj je v bistvu tавтоloško: strokovno, (poljudno)znanstveno je po definiciji knjižno. Avtorica verjetno želi izraziti dejstvo, da so njeni zelo bogati zgledi, kot je razvidno iz citiranja, večinoma iz časopisnih (poljudno)znanstvenih *prilog*, npr. Delo – (priloga) Znanost ipd. – Čeprav gre za učbenik, bi bila za verodostojnost gradiva koristna navedba vira – morda kar v uvodnem zapisu učbenika.

(terminološka raba (?)) uvaja vezljivost prav tako s terminom – desni udeleženec je termin, desno vezljivi pomensko temeljni glagol, ki ni termin, pa ima glede terminološkosti poljubno desno vezljivost – udeleženec je termin ali netermin. Če smo prav razumeli, gre za pomembno spoznanje, ki pa za nedvoumno razumljivost potrebuje razvezavo zgoščenega izražanja, in, kot rečeno, povzetek pomenske opredelitve vsaj tistih glagolskih skupin, na katere se avtorica vsebinsko sklicuje.

Besedilo odlikuje bogato ponazarjalno gradivo, ki priča o avtoričinem prizadevanju po zajetju aktualnega jezika pa tudi verodostojnosti, utemeljeni s težnjo po konkretizaciji teoretičnih razčlenitev. Kljub nekaterim pomislekom, ki izhajajo predvsem iz izrazne zgoščenosti in s tem velike abstraktnosti, imamo opraviti z delom, katerega avtorica izkazuje široko problemsko razgledanost in nakazuje uresničljivo ambicijo poseči iz jezikovnosistemskosti vzorcev v dinamičnost besedila. Vsekakor zelo zahtevno, hkrati pa izjemno zanimivo jezikoslovno raziskovanje.

Ada Vidovič Muha

Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani